

סנהדרין לז

שווערד

1. מהרש"א על סנהדרין דף לז/א

גמ' שהיא יושבת בטיבורו של עולם. רצה לומר באמצע העולם שהאוויר ממוזג ומקום מוכן לחכמה

2. ספר תורת חיים על סנהדרין דף לז/א

שהיא יושבת בטיבורו של עולם. פירש"י ז"ל שבית המקדש באמצע של עולם ועוד נראה דלכך בית המקדש דומה לטיבור דכשם שתחילת יצירתו של אדם מן הטיבור הוא כדאיתא בפרק עגלה ערופה מהיכן הולד נוצר אבא שאול אומר מטיבורו ומשלח שרשו אילך ואילך כך תחילת יצירתו של עולם מבית המקדש הוה כדאיתא בפרק זה בורר כי השתות יהרסון דאיכא למאן דאמר אלו בית המקדש יהרס כדתנן אבן היתה שם מימות נביאים הראשונים ושתייה היתה נקראת ופירש"י ז"ל שממנה נשתת העולם ...

3. מהרש"א על סנהדרין דף לז/א

אמר שהיא דומה לסהר שעל הרוב אין עיגולה של הלבנה שלם רק חצי עגול וכן יושבין סנהדרין מה שאין כן החמה שהיא לעולם עיגולה שלם

4. ספר בניהו בן יהודע על סנהדרין דף לז/א

שם שהיא דומה לסהר. נ"ל בס"ד כמו הסהר פעמים נגלה פעמים מכוסה, כן סנהדרין אם בית המקדש קיים נגלין ונמצאים ואם לאו מכוסין.

5. ספר בניהו בן יהודע על סנהדרין דף לז/א

שם מלאים מצות כרמון. נ"ל בס"ד מה שעשה הדמיון לרמון, כי ברמון יש שני מינין, האחד מתוק מתחלתו, והשני עיקרו חמוץ, אך על ידי שהוא דר באילן הרבה יתמתק ויהיה חשוב יותר מאותו המתוק מעיקרו, וצדיקים גמורים ידמו לרמון מתוק מתחילתו, וצדיקים שהיו בעלי תשובה דומין לרמון שתחלתו חמוץ וסופו מתוק שחשוב מאד, כן אלו יתהפכו עוונותיהם לזכויות, ויהיה החמוץ חשוב ומתוק. **ברם מקשים דאם הם מלאים איך קרי להו רקנין**, ונ"ל בס"ד רקנים מצד המעשה, והם מלאים מצד המחשבה שנחשבת להם כמעשה, או הם רקנין מצד המעשה ומלאים מצד הדבור שמשלים למעשה, על דרך שאמרו רז"ל על פסוק ונשלמה פרים שפתינו. ובני ידידי כה"ר יעקב נר"ו, פירש הם רקנים מפועל עצמם וידם, ומלאים מצד חלק אחרים, על דרך שהיה באלעזר בן זורדיא שהיה ריקם מצד עצמו ונתנו לו ברגע אחד מצות של יוחנן כהן גדול ששמש שמונים שנה בכהונה גדולה ולבסוף נעשה צדוקי, עד כאן דבריו נר"ו:

6. שו"ת מהרש"ם חלק ב סימן קעח

שאלתו באשה שזה כמה שנים שאין רצונה לטבול ואומרת שתשאר כן כל ימי' מחמת רשעות אם מותר לבעלה להתייחד עמה אי דמי לאשה שאסורה לבעלה שאסור להתייחד עמה כמ"ש הס"ט סי' קצ"ה סק"ב או דלמא כיון דאפשר שתחזור בה ותתרצה לטבול מותר: הנה לענ"ד הדבר פשוט דאסור להתייחד עמה ... דגבי נדה יש לו פת בסלו אחרי ימי נדתה משא"כ במורדת אין לו פת בסלו והרי אפשר שתחזור בה ואפ"ה מקרי אין לו פת ...

7. ספר בניהו בן יהודע על סנהדרין דף לז/א

שם אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו. י"ל מה שייכות לדרשה זו בפסוק זה האמור על יעקב אבינו ע"ה. ונ"ל בס"ד דידוע דהבנים נקראים לבושין לאבותם, יען כמו שהאדם יתכבד על ידי בגדים חשובים, כמו שאמרו ר"י קרי למאנ' מכבודת' כן יתכבד על ידי בניו, ולכן ראה את יהושע לובש בגדים צואים, והיינו דקאי על בניו שנשאו נשים נכריות, וכאן אמר וירח את ריח בגדיו, כלומר ראה ברוח הקודש את בגדיו של יעקב

אבינו ע"ה, והכונה שראה את זרעו הבאים בדורות הבאים שנקראים בגדיו, ואמר על זה אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, כלומר גם את הבנים שהם בוגדיו, ואין ראוי להיות נחשבים בגדיו

8. ספר בניהו בן יהוידע על סנהדרין דף לז/א

ברם איכא למידק, דאמאי כשל כוחם דהנך בריוני, והלא גדולים צדיקים במיתתו, ילכו על קברו ויבקשו ממנו שיתפלל עליהם, וכבר אמרו בזוהר הקדוש אלמלא תפלת המתים על החיים, לא היו מתקיימים החיים בעולם....

9. ספר תפארת שלמה על התורה - פרשת חיי שרה

וזה ביאור הגמ' (בסנהדרין לז, א) הני בריוני דהוי בשיבכותיה דר' זירא דהוה מקרב להו כי היכי דניהדרו להו בתיובתא וכו' כי נח נפשי' דר"ז אמרי כו' השתא מאן בעי עלן רחמי הרהרו בלבייהו ועבדו תשובה. לכאורה אין להבין מדוע בחייו לא הועיל בתוכחתו ואח"כ עבדו תשובה. אכן כנ"ל ניחא כי כל הדברים יקרים שדבר אליהם כל ימי חייו כולם נתקבצו ועלו במיתתו וירדו השפעות קדושות עליהם. וזהו מ"ש (חולין ז, ב) גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם:

10. מהרש"א על ברכות דף י/א

חטאים כתיב. ... ויש לעיין בזה דודאי באדם המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ניחא דאע"ג דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים הרי אמרו (מכות י) בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו והרוצה לטהר מסייעין לו (יומא לט ע"ב) וזה המבקש רחמים על עצמו להחזירו בתשובה ה"ז בכלל הרוצה לטהר כו' אבל לבקש רחמים על חברו להחזירו בתשובה קשה מה יועיל בקשתו הא אמרי' (לקמן לג) הכל בידי שמים כו' ושאלנו מתפללים והחזירנו בתשובה שלימה כו' ל"ק כ"כ כיון שהוא כולל את עצמו ויש לישב וק"ל:

- [ועיין שעמצבה"ל כאן: דאפשר שזה גופא מח' רבנן ור"ז]

11. שו"ת חיים שאל חלק ב סימן כה

כתב הרב מהרש"ו ז"ל דמי שהרג ועתיד למיפק מיניה זרעא מעליא הקב"ה עושה שלא ימצאו עדים ולא יהרגו לרוצח ויצא לאור זרע קדש ממנו

- [ועוד עיין בשעמצבה"ל כאן: דכשעושה תשובה מסבב הקב"ה שלא ימצאו עדים]

12. מהרש"א על סנהדרין דף לז/א

ונראה לפרש דהכי קאמר שנברא יחידי שאדם נברא תחלה ואחר כך נבראת חוה מצלעותיו משא"כ בכל המינים שנבראו זכר ונקבה ואמרינן ללמדך שכל המאבד נפש אחת מישראל כו' דקדק לומר נפש אחת מישראל שצורת אדם שנברא יחידי היא דיוקנו של מעלה כיחידו של עולם

13. יד רמה על סנהדרין דף לז/א

ויש אומרים חייב לומר חשוב אני בעולם ולא אטרוד עצמי מן העולם בעבירה אחת וימשך הימנה, ואי איתיה להאי פירושא הכי הוה מיבעי ליה לפרושי חייב לומר בשבילי נברא העולם ואם אני טורד עצמי נמצאתי מאבד את כל העולם כולו שנברא בשבילי והנה הוא תלוי בי:

14. מרגליות הים דף לז:

ב. אבל מה אעשה שאין דמך מסור בידיי כו. בערל"נ מביא מריטב"א שבועות ל"ד דחדא ועוד קאמר, חדא דאומדנא היא, ועוד דליכא אלא עד אחד והתורה אמרה ע"פ שנים עדים, ואין דמו מסור ביד ב"ד רק המלך יוכל לענוש ע"פ אומדנא

15. מהרש"א על סנהדרין דף לז/ב

היודע מחשבות וכו'. לפי שלא היה שם התראה דצריך להתרות בו שישראל הוא וכן ברית הוא כדאמרי' בפ' בן סורר ושמא זה היה סבור שהוא עכו"ם או מומר או שמא נתכוון זה להכות על מתניו ולא היה בו כדי להמית על מתניו והלכה לו כו' וכל הני דחשיב להו בפרק הנשרפין דפטור אמר היודע מחשבות והוא יודע שידעת שישראל כשר הוא וכל הנהו דפרק הנשרפין דפטורין לא נתכוונת והוא יפרע כו' מיהו בדיני אדם בלאו הכי הוא פטור אי משום דמאומד הוא ואי משום דעד אחד הוא כדקאמרי' וק"ל:

16. חדושי הר"ן על סנהדרין דף לז ע/ב

דין ארבע מיתות לא בטלו. פי' אע"פ שלא התרו בו ואין שם עדים דהא הך עובדא דר' שמעון בן שטח לא היה שם התראה ולא עדים:

17. ספר ערבי נחל - פרשת פנחס

והנה ארז"ל (כתובות ל ע"א) מיום שחרב בית המקדש אע"פ שבטלו ד' מיתות דין ד' מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה כו', ולהבין דבריהם נראה לפענ"ד כי הנה כל העונשים הכתובים בתורה, עם היות יש בהם אכזריות ודין לפי הנראה, מ"מ האמת הוא שעיקרו רחמנות וחמלה, כי אותו העונש הוא תיקון על פגמו כי ע"י העבירה אבד שמו ופגם את עצמו, וכשעשו לו בית דין העונש המגיע לו, הוא מתקן ובא למדרגתו הראשונה, ואין העונש ההוא על צד אכזריות ונקמה כלל, אלא כמוציא כתם מהבגד ע"י כף מלא גחלים, רק שגזרה חכמת הבורא ב"ה כי העובר עבירה זו אי אפשר תיקונו אלא ע"י סקילה בכל פרטי דיניו, שיהיה גבוה שתי קומות וכל שאר פרטיו, ובעבירה אחרת אי אפשר תיקונו אלא ע"י שריפה בכל פרטי דיניו, וכן כולם, נמצא כל עונשי התורה הם רחמים ודין מעורבים ועיקרם רחמים:

ולזה הורו רז"ל מוסר נמרץ איך ישמר האדם את עצמו בזמן הזה מעבירה, כי הוא מסוכן מאד, כי בזמן בית המקדש היה אפשר לעוברי עבירה להתתקן ע"י שהיה בית דין, ויתנו לו העונש המגיע והיה דין ורחמים וכאמור, משא"כ בזמן הזה שאין בית דין אי אפשר להתתקן כי אין דנין דיני נפשות, ויותר מזה כי המתחייב סקילה או שריפה וכדומה, מזדמן לו עונש מעין עונש המגיע לו, ואעפ"כ אינו מתתקן עי"ז, כיון שלא נהרג על פי כל הדינים. ולזה אמר דין ד' מיתות לא בטלו, ר"ל כי רחמים שהיו מעורבים בטלו עכשיו, כיון שאין בית דין, רק שעכ"פ דין ד' מיתות בית דין לא בטלו, ר"ל הדין המעורב לא נתבטל והבן:

18. מרגליות הים דף לז:

ד. והאי בר נחש הוא כו. בסה"ק כ' הרי אמרו במכות בהורג במזיד בלי התראה שמסבבים מה"ש שישב תחת הסולם והעולה בסולם נופל עליו והרגו והרי זה לאו בר סקילה הוא [וע' מש"כ בתום סוטה ח' סע"ב] ויש לפרש שמסבבים מה"ש שהעולה בסולם תופס בידו חרב או סכין וכשנופל נתקע הסכין באותו אדם שתחת הסולם ומת מיתת סייף.

19. חדושי הר"ן על סנהדרין דף לז ע/ב

חטא אחרינא הוה גביה. פי' ואע"ג דמשום תפלת ר' שמעון נענש שאין כל המתחייב מיתה נענש בדין ארבע מיתות שיש רשע מאריך וזה שנענש משום תפלתו היה בדין שיענש באותה מיתה [א] לא שהיה בו חטא אחר לדונו משמים בחמורה כיון שנתחייב איזו מיתה בשביל ר' שמעון:

20. המאירי על מסכת סנהדרין דף לז/ב

ואף במקום שאין שם מיתת בית דין לא יהרהר אדם לעשות עבירה בסמך זה שהדיין הגדול במקומו עומד ברוך כבודו ממקומו והוא שאמרו אף על פי שארבע מיתות בטלו דין ארבע מיתות לא בטלו מי שנתחייב סקילה או נופל מן הגג או חיה דורסתו מי שנתחייב שריפה או נופל בדליקה או נחש מכישו מי שנתחייב הריגה או נמסר למלכות שכל דיניו בסייף ואין לו רשות באחרות כמו שיתבאר או לסטים באים עליו מי שנתחייב חנק או טובע בנהר או מת באסכרא מי שנתחייב שתים אף הוא דיני שמים ידינוהו בחמורה כדרך בית דין של מטה כללו של דבר אין הקב"ה מקפח שכר כל בריאה ואינו מוותר משלו כלום:

21. מרגליות הים דף לז:

ו. דין ארבע מיתות לא כטלי. במאירי (ע' קע): לעולם אל יהרהר אדם אחר מדותיו של הקב"ה בראותו העדר הסדור למראה עיניו וכ"ש בעניני צדיק ורע לו רשע וטוב לו, אבל ידע כי הכל במשפט הצור תמים פעלו, ואם אופני דרכיו נעלמים ממנו, מהם למרק עונותיהם בעוה"ז על דרך השקאת הסמים המרים המשלשלים לקצת חליים למרק הגוף להשאירו בלי חלאה, ומהם בהיפוך לשלם גמולם בעוה"ז על דרך פטום השור והשמנת הברבור לרעתו...

22. מרגליות הים דף לז:

יז. גלות מכפרת עוןמחצה כו. ע' מכות י' ע"ב דגלות מכפרת רק על השוגג, ויתכן שלפי שמקודם להמתת הבל לא היה בעולם אדם מת ולא ידע קין ענין מיתה כלל לכן נידן כשוגג